

ALDATMA EĞİLİMİ SEBEPLERİ ÖLÇEĞİ

The Causes Of Infidelity Tendency Scale

Dr. Öğr. Üyesi. Kemal ER ¹

Dr. Öğr. Üyesi. Fatih BAL ²

Dr. Öğr. Üyesi. Haydeh FARAJİ ³

Reference: Er, K., Bal, F. & Faraji, H. (2020). "Aldatma Eğilimi Sebepleri Ölçeği", International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies, Vol:6, Issue:22 ; pp:596-608.

ÖZET

Bu çalışmada aldatma eğilimi sebeplerini psikolojik ve sosyolojik faktörler açısından belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır. Aldatmayla ilgili olarak, literatürde başka ölçek çalışmaları da bulunmaktadır. Buradaki araştırmanın farklılığı, diğer ölçeklerin değerlendirildiği başlık altında açıklanmaktadır. Aldatma eğilimi sebeplerini ölçme açısından, "7" alt boyutta "57" soru maddesi, ayrıca demografik değişkenleri dikkate almak için 16 soru maddesi bulunmaktadır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları 339 kadın ve 599 erkek olmak üzere, 938 kişiden elde edilen veriler üzerinden yapılmıştır. Ölçeğin geçerlilik çalışmaları için, Keşfedici Faktör Analizi (KFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Aldatma Eğilimi Sebepleri Ölçeği (AESÖ)'nin örneklem hacminin yeterliliğinin değerlendirildiği, Kaiser – Meyer – Olkin (KMO) testi değeri 0,94 çıkmıştır. AESÖ'nin güvenilirliğini ölçmek için, iç tutarlılık güvenilirliğini gösteren, Cronbach Alpha değeri ölçek soru maddelerinin tamamı dikkate alındığında 0,96 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirlik geçerliliğiyle ilgili olarak yapılan analizler ve elde edilen bulgularla ilgili detaylı bilgiler ilgili başlıklar altında açıklanmaktadır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına ilişkin bulgular AESÖ'nün geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Aldatma, Aldatma Eğilimi, Romantik İlişki, Ölçek

ABSTRACT

In this study, it is aimed to develop a scale to determine the causes of infidelity tendency in terms of psychological and sociological factors. There are other scale studies related to infidelity in the literature. The difference of this research is explained under the title of evaluating other scales. In terms of measuring the causes of infidelity tendency, there are "57" question items in the "7" sub-dimension, and 16 question items to take into account the demographic variables. Validity and reliability studies were conducted on data obtained from 938 people, 339 women and 599 men. For the validity studies of the scale were performed, that Exploratory Factor Analysis (EFA) and Confirmatory Factor Analysis (CFA). The value of the Kaiser - Meyer - Olkin (KMO) test was 0.94 which assessed the adequacy of the sample volume of The Causes of Infidelity Tendency Scale (SCIT). In order to measure the reliability of SCIT, the Cronbach Alpha value was found 0.96, considering all the scale question items, which shows the internal consistency reliability. Findings regarding validity and reliability studies show that SCIT is a valid and reliable tool.

Key words: Infidelity, Infidelity Tendency, Romantic Relationship, Scale

1. GİRİŞ

Aldatma, birlikte olunan kişinin bilgisi dışında, başka kişi veya kişilerle cinsel veya duygusal birliktelik kurmaktır. Aldatma, başka birinin cinsel ya da duygusal olarak ilişkiye katılmasıyla partnerler arasındaki güven bağının zarar görmesi olarak da tanımlanabilir (Yılmaz, 2016, 16). Aldatmanın ortaya çıkabilmesi için fiziksel ya da duygusal bir yakınlığın ortaya çıkmış olması gerekir. Uzun bir süre boyunca fiziksel boyutuyla ele alınan aldatmanın şu anda duygusal sadakatsizlik, cinsel sadakatsizlik ve hem duygusal hem cinsel sadakatsizliği barındıran 3. bir boyut olarak ayrılmasıyla literatürde değişim yaşanmıştır (Glass ve Wright, 1985, 1101-1119). En genel anlamda fiziksel aldatan eşin yaptığı başka birine fiziksel olarak yakınlaşmakken, duygusal aldatan eş duygusal kaynakları olan zaman, ilgi, dikkat ve sevgisini bir başkasına yöneltir (Yılmaz, 2016, 16).

Buradaki çalışma açısından, araştırma içinde geçen bilgiler dikkate alındığında da görüldüğü gibi, hem fiziksel hem de duygusal aldatma, taraflar açısından, ayrıca tarafların aile bireyleri açısından oldukça

¹ İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, İstanbul/Türkiye

 0000-0002-6906-7129

² Sakarya Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Sakarya /Türkiye

 0000 0002-9974-2033

³ İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul/Türkiye

 0000-0001-5306-6546

yaralayıcıdır. Özellikle de küçük çocuklar için, hem psikolojik sorunlara, hem de sosyal uyum ile ilgili sorunlara, ilerdeki yaşantısında partneriyle kuracağı ilişkilere olumsuz yansıma kapasitesine sahiptir. Ancak hem sosyoloji bilimi, hem de psikoloji bilimi “olan” ile ilgili, kanıtlanmış bulgularla ilgili olduğundan, “aldatma” her toplumda çokça tespit edilmektedir. O nedenle çalışma, literatürdeki bilgileri de dikkate alarak, geliştirilen ölçekle, çok karmaşık olan romantik ilişkiler dünyasında aldatma eğiliminin sebeplerini belirlemeye çalışmaktadır. Yine buradaki araştırma, tüm toplumlarda önemli bir sorun olan aldatma ve sonrasında gerçekleşen durumlar sebebiyle, hem bireylerin psikolojisindeki sıkıntılar, hem sosyal problemler açısından önemli bir konudur. Ayrıca burada yapılan çalışma, psikolojik danışmanlık, ilişki danışmanlığı yapan uzman psikologlara, toplumsal bir sorun olarak aldatma ve aile ilişkileriyle ilgilenen sosyologlara, araştırmacılara katkı sağlayacaktır. Makalenin çalışmayla ilgili kuramsal bilgileri ve ölçek geliştirme çalışmaları aşağıdaki bölümlerde yer almaktadır.

2. KURAMSAL KAVRAMSAL AÇIDAN ALDATMA

Duygusal aldatma, eşin psikolojik ve duygusal ihtiyaçlarını evlilik ilişkisi dışında karşılması olarak tanımlanmıştır (Shackelford ve Buss, 1997, 793-808; Wilson vd, 2011, 65). Duygusal aldatmaya dair bir diğer tanım da kişinin kendisini birlikteliğinin olduğu birey dışında başka bir bireye aşık hissetmesidir (Barta ve Kiene, 2005, 339-360). Aşkın ve sevginin bulunduğu durumda söz konusu olan duygusal aldatmadır. Birliktelik sürdüren bireylerin mutsuzluk duyması ya da heyecan arayışı içinde olması gibi bazı etkenler, bu bireylerin birlikte oldukları kişiyi duygusal aldatma olarak nitelendirilen şekilde aldatmasına sebep olabilmektedir. Yaşanan durum, var olan ilişkideki boşluğu başka bir ilişki ile doldurma çabasıdır. Genellikle kadınlarda görülen aldatma stildir (Yılmaz, 2016, 17). Duygusal aldatma, cinsel sadakatsizlikten daha uzun sürer, daha fazla güven ve kendini ifşa etmeyi içerir (Duman, 2013, 21).

Duygusal aldatma ve cinsel aldatma karşılaştırıldığında, duygusal aldatma, bir bireyin hayatında romantik birliktelik sürdürdüğü biri varken, başka bir bireyle yakınlaşması onunla bir bağ kurmak istemesi olarak tanımlanmaktayken (Yeniçeri ve Kökdemir, 2006, 639-650); fiziksel (cinsel) aldatma, cinsel sadakatsizlik, romantik bir birlikteliğe sahipken bir ötekiyle yaşanan cinsel aktivite olarak tanımlanmaktadır (Shackelford ve Buss, 1997, 793-808). Cinsel aldatma, cinsellik amacının ön planda olduğu ilişkileri kapsamaktadır. Başka bireylerle cinsel aktivitede bulunmak cinsel aldatmaya örnek teşkil etmektedir. Bu yanı sıra duygusal aldatmanın psikolojik etkisinin, duygusal aldatma durumu, bireyin zihninde, beyindeki duygusal kodlarda izler bırakacağından, fiziksel aldatmaya göre daha ağır izler bırakacağı değerlendirilebilir.

Ahlak ve doğru eylem formülleri, insanlar arasındaki ilişkilerin baskın özelliklerini yansıtır (Okkay, 2014). Etik kodlar çalmak, dürüst olmamak, yalan söylemek, sözünü tutmamak, aldatmak gibi davranışların iyi olmadığını vurgular niteliktedir (Yüksel, 2015). Teknolojik gelişmeler kültürel değerleri de değiştirmeye başlamıştır. Küreselleşen dünyada insanlar yavaş yavaş kültürlerinden, geleneklerinden ve geleneklerinden kopmaya başladılar (Bal ve Okkay, 2019). Özellikle yeni medya ile cinsel içerik ve saldırganlığı çağrıştıran ahlaki açıdan sorunlu içerik paylaşımları artmaya başlamıştır (Okkay İ., 2019). Kültür endüstrisinin en etkili ürünlerinden biri olarak, medya tarafından üretilen bu içerik ahlak anlayışında sosyo-kültürel değişikliklere yol açmış ve hem erkekleri hem de kadınları aldatma eğilimini artırmaya başlamıştır.

Aldatmayla ilgili sosyo kültürel durumlar ve sosyal normlardaki farklılıklar cinsiyetler arasında farklılıklara işaret etmektedir. Kadın ve erkeklerin aldatmaya farklı bakışları, aşk ve sekse farklı bilgilendirme kaynaklı bir bakışın yansıması olarak görülebilir (Wilson vd., 2011, 66). Harris and Christenfeld’a göre, kadınlar erkeklerin aşk olmadan seks yapabileceklerine inanırken, kadınlar için bu durumun daha düşük ihtimalli olduğuna inanırlar. Ayrıca erkekler, eğer kadın, partneri dışında bir erkeğe aşık olmuşsa, cinsel aldatmanın da olmuş olduğunu varsayar. Erkekler partnerlerinin cinsel aldatmasından daha çok etkilenir. Çünkü cinsel aldatmanın duygusal aldatmayı da içerdiğini varsayarlar. Kadınlar ise, duygusal aldatmayla birlikte cinsel aldatmanın da olduğunu varsaydıklarından, partnerlerinin duygusal aldatmasıyla daha çok ilgilidir (1996, 364). DeSteno ve Salovey’e göre, birçok kişi için duygusal aldatmayla fiziksel aldatma birbirinden bağımsız değildir. Birisinin olması öbürünün de olması anlamına gelir (DeSteno ve Salovey’den Aktaran Wilson vd., 2011, 66).

Evrimsel açıdan bakıldığında ise, cinsel aldatma erkekler açısından daha büyük sıkıntı ve risk oluşturmaktadır. Çünkü çocuk olduğunda annesinin kim olduğu kesin olduğu halde, babalık kesinliği net olmamakta, o nedenle de, erkekler için başkasından olan bir çocuğa babalık yapma sorumluluğu anlamına gelmektedir. Kadınlar için ise, cinsel aldatma, erkek aile ile ilgili görevlerini yerine getirmeye devam edeceğinden, duygusal aldatma kadar ağır bir durum olmamaktadır. Çünkü erkeklerin duygusal aldatması, aynı zamanda diğer kadınla yaşamaya başlaması ve ailesiyle ilgili sorumluluklarını ihmal etmesi, ekonomik kaynakları diğer tarafa aktarması anlamına da gelebilir (Wilson vd., 2011, 65).

Aldatmanın romantik ilişkiye olumsuz etkileri olduğu gibi, hem aldatan hem aldatılan birey üzerinde hem de bu çiftlerin yakın çevreleri üzerinde olumsuz etkileri olabilmektedir. Literatürdeki araştırma sonuçlarına göre; kadınların %80'i birlikte oldukları kişinin başka birine aşık olması düşüncesi karşısında bile kaygı yaşamakta, erkeklerdeyse bu oran %52 olmaktadır. Bununla birlikte beraber oldukları kişinin başka bir kişiyle cinsel aktivitede bulunması düşüncesi erkeklerin %48'ini kaygılandırırken, kadınların %20'si bu durum karşısında kaygı duymaktadır (Cramer ve Ark., 2008, 389-405).

Aldatılma durumu, aldatılan birey için olumsuz sonuçlar doğurabilmekte, kişinin hayata dair amaçları olumlu fikirlerinde ciddi zedelenmeler olmaktadır (Polat, 2006, 32). Hatta bu durum daha önce depresyona ait semptomların, sonrasında ise travma sonrası stres bozukluğunda görülen semptomların görülmesine yol açabilmektedir (Gordon ve ark., 2004, 213-232). Aldatma sonrası süreç, bir ölüm olayının ardından yaşanan yas süreciyle büyük benzerlik göstermektedir. Şok, inkâr, çaresizlik, mutsuzluk duygularının yaşandığı bir süreç yaşanmaktadır (Yılmaz, 2016, 21). Aldatılmanın ardından bireylerin hem kendilerine hem de beraber oldukları kişiye dair olumlu düşünceleri zarar görmektedir (Polat, 2006, 32). Birey yetersizlik ve beğenilmeme duyguları yaşamaya başlamaktadır. Bu bireylerde güven, empati ve bağlılık duyguları azalmakta ilişkiye bağlı gerginlik artmaktadır. Özellikle kadınlar söz konusu olduğunda daha büyük bir ruhsal yaralanma yaşanmaktadır. Erkeklerle kıyaslandığında kadınlar kendilerinden daha fazla şüphelenmekte, kendilerini daha fazla suçlamakta ve daha fazla hayal kırıklığına kapılmaktadırlar. Depresyon ve anksiyete problemleri, ruminatif düşünceler, öfke ve değersizlik hissi aldatılan kadınlarda gözlenebilen semptomların başlıcalarıdır. Aldatılma kadınların eşlerinden uzaklaşmalarına sebep olmaktadır. Erkekler ise aldatıldıklarında kadınlara nazaran daha zarar verici ve kızgın tepkilerde bulunabilmektedirler (Yılmaz, 2016, 22). Knox ve Ark'ın açıklamalarına göre, aldatmaya karşı verilen tepkiler aldatma olayının cinsel mi duygusal mı olduğundan etkilenmektedir ve kendilerini aldatan kişiyle ilişkilerini sonlandırmak konusunda aldatılan kişiler gönülsüz bir davranış sergilemektedir (2000, 162-165). Bu gönülsüzlükte, aile ortamının konforu, güveni, çocuklarla ilgili sorumluluklar, gelir kaybı ya da eşle ilgili duygular gibi sebepler söz konusu olabilir. Böyle bir durumda ise, bireylerin kararında aldatmanın duygusal mı, fiziksel mi ya da her ikisi birden mi olduğu, oluş şekli, aldatmanın gerçekleştirildiği kadın ya da erkeğin kimliği gibi birçok sebep etkili olabilir.

Aldatılmış olmak kişiyi olumsuz etkileyen duygular olan hayal kırıklığı, kızgınlık, endişe, kıskançlık, ölç alma isteği ve travmaya neden olmaktadır (Levine, 2005,143-153; Bischoff, 2003, 73-78). Aldatılma aldatılan bireyin geçmişten gelen yıkıcı duygularının ve korkularının tekrar yüzeye çıkmasına neden olacağı için aldatılan birey bu durumdan büyük zarar görebilmekte, ağır ruhsal yaralar alabilmektedir. Ayrıca aldatılma, aldatılan kişiye kontrol kaybı ve benlik kaybı yaşatabilmektedir. Yaşanılan bu olayın unutulması söz konusu değildir ve ileriki dönemlerde tekrar gündeme gelme ihtimali her zaman için vardır (Blow, 2005, 183-216).

Aldatma olayının öğrenilmesi ise aldatılan birey dışında çok daha geniş bir eksenle problemlere sebep olacak ortamı hazırlayabilmektedir. Aldatma olayı başta çocuklar olmak üzere aile bireylerinde, geniş ailenin mensuplarında, arkadaşlarda ve aldatma olayındaki diğer kişilerde ciddi yıkıcı etkiler yaratabilmektedir (Levine, 1998,207-216; Blow, 2005, 183-216). Aldatmanın, yıkıcı etkileri sadece aldatılan kişiye özgü değil, aldatan kişi üzerinde de aynı şekilde yıkıcı etkiler yaşanmasına sebep olabilmektedir (Levine, 1998,207-216). Aldatan birey hem damgalanma nedeniyle, hem de karşı karşıya kaldığı yargılanmalar nedeniyle utanç ve kayıp duygularıyla karşı karşıya kalmaktadır (Kankaya, 2015, 40).

Sosyal bilimciler evlilik dışı birlikteliklerin psikolojik ve de sosyal açıdan evliliğin birlik ve bütünlüğüne zarar verdiğini vurgulamaktadır (Weil, 1975, 723 – 725). Aldatmanın evlilik kurumuna ve çiftlere ciddi zararları olması nedeniyle araştırılmayı gerektiren dikkate değer bir konu olduğu belirtilmektedir. Amerika’da evlilik terapisine başvuran kişilerin %60 - 65’i bir aldatma durumunun ardından evlilik terapisine yönelmektedir (Atkins ve Ark., 2001, 735-749). Evliliklerde aldatma yaşandığı vakit evli bireylerin birlikte daha az vakit geçirdikleri, beraber yaptıkları aktivitelerden artık eskisi gibi keyif almadıkları, aralarındaki iletişimde kopukluklar olduğu, birbirlerine gösterdikleri saygıda azalma olduğu, aralarındaki güven ilişkisinin bozulduğu ve sonuç olarak ayrılık ve boşanma eylemlerine girişmeye yatkın hale geldikleri gözlenmektedir (Dursun, 2016, 41).

Başta evlilikler olmak üzere romantik ilişkilerde sıklıkla rastlanan bir problem olmasına rağmen, aldatma olgusuna dair çalışmalar yeterli sayıda değildir ve konu yeterli düzeyde anlaşılabilmiştir (Atkins ve ark., 2001, 735-749). Oysaki evlilik ve çift danışmanları, bir duygusal beraberliğin yaşandığı kişiyi aldatmayı, beraberliğe en çok zarar veren etken olarak değerlendirmektedir. Yapılan pek çok araştırmada aldatma veya aldatılmanın çift terapistlerine çokça taşındığı açıklanmaktadır (Shackelford ve Ark., 2008, 13-25; Atkins ve Ark., 2001, 735-749; Bischoff, 2003, 73-78). Yine birçok çalışmada evliliklerin bitmesinde aldatmanın ciddi etkileri olduğu vurgulanmaktadır (Kelly ve Conley, 1987, 27-40; Shackelford, 1998, 135-153). Evliliklerin sonlanması konusunda yapılan 160 ülkeyi kapsayan bir etnografik çalışmanın bulguları, aldatmayı evliliğin sonlanmasındaki en yaygın sebep olarak ortaya koymaktadır. Türkiye’de de 2006 yılı boşanma sebeplerinin başında, İstatistik Kurumunun verilerine göre, aldatma ve aldatılma yaşıntıları bulunmaktadır (Kankaya, 2015, 33).

Literatüre bakıldığında aldatmayla ilgili olarak; bireylerin mahremiyet sınırlarına dahil olan bir konu olması dolayısıyla çalışılmasının pek kolay olmaması nedeniyle (Kantarci, 2009, 2), yeterli sayıda çalışmanın yapılmadığı, var olan çalışmaların yöntemsel sıkıntılar taşıdığı (Atkins ve Ark, 2001,735-749) ve halen daha cevaplanmamış pek çok sorunun olduğu görülmektedir. Dikkat çeken ve ele alınması gereken bir diğer eksiklik, aldatmanın birkaç çalışma dışında sıklıkla evlilik kurumu bağlamında ele alınmış olması, romantik ilişkiler genelinde ele alınmamış olmasıdır (Tortamış, 2014, 33).

Yukarıdaki satırlarda yer alan literatürdeki bilgilerden de anlaşılacağı gibi, aldatma, psikolojik ve toplumsal sorunlara sebep olan önemli bir sorundur. Ancak tüm toplumsal, psikolojik sorunlar gibi insan hayatının da bir gerçeğidir. Çok sebepleri içinde bireyden kaynaklı, partnerden kaynaklı ya da kültürel ortamdan, çevreden kaynaklı gibi sebepleri olabilir. Buradaki ölçek çalışmasında da, detayları araştırmadaki ilgili bölümde yer alan yedi faktörde (boyutta), tespit edilen aldatma sebepleri detaylandırılmıştır. Aşağıdaki bölümde ise, benzer ölçeklerle buradaki ölçek arasındaki farklılıklarla ilgili bilgiler verilerek araştırmanın güçlendirilmesine çalışılacaktır.

3. ALDATMAYLA İLGİLİ BENZER ÖLÇEKLER VE BURADAKİ ÖLÇEĞİN FARKLILIĞI

Aldatmayla ilgili özgün ölçek çalışması az olmakla birlikte, araştırma sonucunda dikkat çeken bazı ölçekler bu kısımda değerlendirilmektedir. Gemmer (2012) tarafından yapılan çalışmada, birey ve çiftler açısından aldatmayla ilgili risk faktörleri ölçülmeye çalışılmaktadır. Bu ölçekte 34 madde bulunmaktadır. Ölçekte bulunan soru maddeleriyle bireylerin ya da eşlerin aldatmayla ilgili risk oluşturabilecek mevcut ilişkileriyle ilgili potansiyel durumları ölçülmeye çalışılmaktadır. Demirtaş ve Tezer’in (2013), yaptığı aldatma ile ilgili araştırmada ise, Jones, Olderbak ve Figueredo’nun uygulamasını gerçekleştirdiği, Aldatmaya Yönelik Niyet Ölçeği’nin Türkçe’ye uyarlanması yoluyla ölçeğin güvenilirliği ve geçerliği test edilmeye çalışılmaktadır. Buradaki ölçek anlaşılacağı gibi, niyet ölçmektedir. Ölçeğin anket uygulaması, üniversite öğrencisi durumunda 196 kız ve 95 erkek bireyle yapılmıştır. Yeniçeri ve Kökdemir’in (2006) yürüttüğü aldatma ölçeği ise, fiziksel ve duygusal aldatmayı ölçmeye çalışılmaktadır. 227 kadın üniversite öğrencisi ve 177 erkek üniversite öğrencisinden elde edilen anket verileriyle yapılmıştır. Ölçekte 100 soru bulunmaktadır. Polat (2006) tarafından gerçekleştirilen aldatma eğilimi ölçeği ise, 40 madden oluşmuştur. 130 kadın, 73 erkek ve bir de cinsiyetini belirtmeyen olmak üzere 204 katılımcıdan toplanan verilerle gerçekleştirilmiştir. Anket farklı yaşlardan ve farklı eğitim seviyelerinden evli bireylere uygulanmıştır.

Yukarıda da görüldüğü gibi, literatürde yer alan ölçekler incelendiğinde, aldatma ile ilgili tutum, niyet, davranış, risk ve eğilim ölçen ölçekler bulunmaktadır. Ayrıca, bazıları evli bireylerde, bazıları hem evli

hem bekâr bireylerde uygulanmıştır. Bazıları da seçilen örneklem açısından, yaş aralıkları, eğitim durumu vb. farklılıklar taşımaktadır. Yine aldatmayla ilgili yapılan ölçek çalışmalarının farklı ülkelerde yapılmış olduğu görülmektedir. Farklı dil ve kültüre ait bir ölçekten çeviri yapılarak yapılan ölçeklerde, hem o kültüre ait sorunları sorgulayabilme, hem de çevirideki anlam kaymalarına hâkim olabilmek açısından sorunlar bulunmaktadır. Bir diğer farklılık ise, soru sayısı, soru maddelerinin amaca uygun yazılımı ve ölçme boyutlarının kapasitesi ile ilgilidir.

Burada yapılan çalışmada, yukarıda yazılanlar sebebiyle, aldatmanın sosyolojik ve psikolojik yönünü birlikte araştırmaya elverişli özgün bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır. Ek olarak, taranan başka benzer ölçeklerde rastlanmayan ya da yeterli hassasiyette ölçülemediği var sayılan değişkenlere yer vermek; karşılaştırılan bazı ölçeklerden farklı olarak, evlilik haricindeki romantik birliktelik türlerinde de aldatma olgusuyla ilgili bulgulara yer verilerek, literatüre katkı sağlamak hedeflenmektedir. Ayrıca burada yapılan ölçek çalışmasıyla, romantik ilişkilerdeki sorunların çözümü konusunda çift terapistleri, cinsel terapistler ve aile danışmanlarına katkı sağlarken; sosyologların da aldatma olgusuyla ilgili olarak, aldatmanın çevresel, kültürel, toplumsal cinsiyet ve aile sorunları, demografik etkenlerin etkisi açısından analizinde bir araç olarak kullanabilmesi amaçlanmaktadır.

3. ÖLÇEK HAZIRLAMA SÜRECİ

Aldatma eğilimi sebepleri sosyolojik ve psikolojik açıdan araştırmaya karar verildikten sonra, öncelikle literatürde olan çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmalar içinde önceki başlık altında da açıklanmaya çalışıldığı gibi, buradaki amaca uygun bir ölçek bulunamadığından, aldatma eğilimi ölçeği hazırlamaya karar verilmiş ve araştırmacının yazarları tarafından 64 ölçek sorusu ve 19 demografik soru hazırlanmıştır. Bundan sonra bir odak grupta soruların geliştirilmesi ve netlik kazanması için, psikoloji bölümünden 2 öğretim üyesi 3 araştırma görevlisi, sosyoloji bölümünden 2 öğretim üyesi 1 araştırma görevlisi, işletme bölümünden 1 öğretim üyesi, 1 araştırma görevlisi, Türk dili ve edebiyatı bölümünden 1 öğretim üyesi ile sorular üzerinde çalışma yapılmıştır. Benzer sorular, amaca hizmet etmeyen sorular çıkarıldıktan sonra, 57 ölçek sorusu, 16 demografik nitelikli soru kalmıştır. Ölçek sorularının kapsam geçerliliği, uzman görüşü alınması açısından, odak grupta yer alan sosyoloji ve psikoloji branşlarında görev yapan akademisyenlerce incelenerek, sosyolojik ve psikolojik araştırmalarda kullanılabileceği doğrulanmıştır. Ölçeğin ön deneme testi (plot test) ise, 34 gönüllü üniversite öğrencisiyle birlikte yapılmıştır. Bu grupta soruların anlaşılabilir anlaşılmadığı, amaca hizmet edip etmediği, yanlış anlaşılabilir soru bulunup bulunmadığı konusu hem anket kâğıdının üzerinde hem de sözel geri bildirim yoluyla değerlendirilmiştir. Ön deneme testi sonucunda, soru sayısında değişim olmamış, ancak, 5 sorunun daha anlaşılabilir hale getirilmesi sağlanmıştır.

4. ANKETLERİN UYGULANMASI

Anketler 2019 yılının Mart – Nisan aylarında tamamlanmıştır. Anketin uygulanması, iki yolla gerçekleştirilmiştir. Birinci yol olarak, istekli olarak anketi doldurmak isteyen üniversite öğrencileri anket formlarını doldurmuş; ikinci yol olarak da anketi Gmail'e yükleyerek, gönüllü katılımı içeren mail gönderme yoluyla, Facebook, Whatsapp, yoluyla anketlerin doldurulması sağlanmıştır. Toplam olarak 1072 anket doldurulmuş. Bu anketlerden, doldurulmamış sorular, okunmadan gelişigüzel aynı şık işaretlenmiş vb. sorunlu anketlerin çıkarılmasıyla 938 anket kalmıştır.

4.1. Anket Katılımcılarının Durumu

Katılımcılar % 36,1 oranıyla 339 kadın; % 63,9 oranıyla, 599 erkekten oluşmaktadır. 584 birey % 62,3 oranıyla üniversite, 272 birey % 29 oranıyla lise eğitim durumunda, geri kalanları da diğer eğitim gruplarındadır. 874 kişi % 93,2 oranıyla 18 – 25 yaş gurubundadır. Katılımcıların eğitim derecesi ve yaş ile ilgili durumlarında, sosyal medya kullanılması, genç ve belirli eğitim derecesindeki cevaplayıcıların kendilerine benzer olanlarla paylaşım yapmış olması etkili olmuştur.

4.2. Evrenden Örneklem Seçim Yöntemi

Araştırmanın konusu gizlilik garantisi verilse de, bireylerin özel alanlarıyla ilgili olduğundan ve belirli bir kurumda, işyerinde yapılması gibi bir amaç olmadığından; gönüllülüğün çok önemli olmasından kolayda örnekleme yöntemi seçilmiştir. Ayrıca, anket katılımcılarının konuyla ilgili olarak verecekleri cevaplarda, önemli demografik değişken cinsiyet olduğundan, örneklemin evreni temsili güçlendirmek

için, kadın ve erkek bireylerin ağırlıklı çoğunluğu olmasına dikkat edilmiştir. Bu yöntemde amaç, en yakındaki, anketi doldurmaya istekli kişilere kısa zamanda ulaşabilmektir (Gürbüz ve Şahin, 2016, 134; Matthews ve Ross, 2010, 164). Ölçeğe katılanların sayı olarak yeterliliği için ise, bazı kaynaklarda madde sayısının 10 katının yeterli olduğu savunulmaktadır. Yine, 10.000.000 kişinin bulunduğu evren için ise, 384 kişilik örneklem yeterli görülmektedir (Altunışık vd. 2005, 127-128). Burada yapılan çalışmada, örneklemde 938 katılımcı olduğundan sayı olarak oldukça yeterli bir sayıya ulaşılmış olduğu düşünülebilir.

4.3. Kapsam ve Sınırlar

Burada yapılan çalışma, aldatmayla ilgili olarak çok farklı konular içinde, yalnızca “aldatma eğilimi sebeplerini” ölçmeyi kapsamaktadır. Ölçek için kullanılan anketin doldurulmasında oldukça büyük bir katılım sağlanmıştır. Ancak, katılan grubun yaş, eğitim, gibi demografik değişkenleri yukarıdaki anket katılımcılarının durumuyla ilgili başlıkta görüldüğü gibi, yaş olarak 18-25; eğitim durumuyla ilgili olarak, lise mezunu ve üniversite düzeyinde büyük ağırlıkta olması açısından sınırlıdır. Yaş aralığı ve eğitim düzeyinin açıklanan aralıkta olmasında, anketin büyük kısmının internet ve sosyal medya kullanılarak doldurulması etkili olmuştur.

4.4. Güvenirlik Geçerlilik Çalışmaları

Ölçeğin geçerlilik çalışmaları için, Keşfedici Faktör Analizi (KFA) (literatürde diğer adı Açıklayıcı Faktör Analizi) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Bu analizin yapılabilmesi için boyutların (faktörlerin) normal dağılım göstermesi gerekmektedir. Literatüre göre faktörlerin normal dağılım göstermesi ile ilgili yaygın olarak kullanılan kanıt, basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1 +1 arasında olmasıdır (Gürbüz ve Şahin, 2016, s. 219). Çalışmadaki faktörler bu değerler arasında çıkmıştır. KFA’ yapılırken, ölçeğin yapısal geçerliliğini test etmek için temel bileşenler (principal component) ve “varimaks” eksen döndürmesi tekniği kullanılmıştır. KFA sonuçlarına göre, 7 alt boyut ortaya çıkmıştır. Bu alt boyutlar, ankette yer alan soru nolarına göre bir sayısından dikkate alınan sıralamaya şöyledir:

1. Partnerden uzaklaşmayı oluşturan sebepler (8, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 36, 37, 38, 39, 40, 44, 45, 52);
2. Cinsellik ile ilgili sorunlar (4, 5, 7, 9, 10, 13, 14, 20, 22, 41, 46);
3. Stres Yaratan Sebepler (42, 43, 47, 48, 49, 50, 53, 54, 55, 56, 57);
4. Farklı ilişki (1, 2, 3, 6, 11, 12,);
5. Riski meşrulaştırma (33, 34, 35, 51);
6. Partnere karşı olumsuz tutumlar (15, 16, 17, 18, 19);
7. Kültürel çevre etkisi (21, 29, 30, 31).

Demografik sorular nominal (sınıflama) ölçeği düzeyinde olduğundan ve böyle soruların güvenirlik, geçerliliği istatistik testlerle doğrulanamayacağından, bu soruların geçerlilik, güvenirliliği ile ilgili çalışmalar “ölçek hazırlama süreci başlığı”nda açıklanan odak grup çalışması, ön deneme testi (plot test) çalışmalarıyla gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin sorularıyla ilgili yedi boyutla araştırılan AESÖ’nin boyutlarıyla araştırılan aldatma eğilimi sebepleriyle ilgili açıklamalar aşağıdadır. (Aşağıda bu boyutlar değerlendirilirken, çalışma içinde de açıklanan, sorular hazırlanırken yardım alınan uzmanların görüşleri, ön deneme testine katılanların soruların ne ifade ettiğine dair yorumları, konuyla ilgili başka araştırmalardan elde edilen bilgiler de katkı sağlamıştır.)

Partnerden uzaklaşmayı oluşturan sebepler: Bu boyutta birlikte olunan kişiyle ilgili sebeplerin bireyi bir şekilde rahatsız etmesi ve söz konusu rahatsızlığın giderek artması sonucu aldatma eğilimine sebep olması durumu vardır. Birlikte olunan kişinin ilgisiz davranışları; çekici bulunmaması; karşıdaki kişiyle gelecekte birlikte olmanın istenmemesi; görücü usulü evlilik gibi kendi tercihi dışında biriyle birlikte olunması; partnerle ortak zevkler, hobiler, duygular, düşünceler gibi ortak paylaşımların az olması; eşin bireye zaman ayırmaması; karşıdaki kişiye karşı duyguları zayıf olduğundan bağlılık hissedilmemesi, yeni bir ilişkiyle daha mutlu olacağını düşünülerek, partnerinden daha farklı özelliklere sahip biriyle romantik ilişki ihtiyacı hissedilmesi; ilişkideki sorunlar sebebiyle ilişkinin bitmekte olduğunun hissedilmesi; şiddet görülmesi gibi etkenler aldatma eğilimine sebep olabilir.

2. Cinsellik ile ilgili sorunlar: Romantik ilişkilerdeki önemli beklentilerden biri de partnere karşı yoğun duygular hissetme, partneri çekici/etkileyici bulmayla ilgilidir. Söz konusu durum bireyden bireye de farklılıklar gösterir, kimi bireyler toplumun geneline göre cinselliğe çok daha fazla düşkündür ve bu sebepten aldatma eğilimine girebilir. Böyle bir bireyin partneri olan kişinin cinsel isteksizliğinin olması, aldatma eğilimi duygusunu daha da güçlendirir. Yine birlikte olunan kişiden önceki çok fazla cinsellik yaşanması ya da yaşanmaması da aldatma eğilimine sebep olabilir. Çok fazla cinsellik yaşamış bireyin, farklı cinsel deneyimde yaşadıklarıyla ilgili beklentilerini partneri karşılayamıyor olabilir. Çok az cinsel deneyim olması ya da hiç olmaması yine bazı bireylerde merak duygusunu uyandırabilir. Bu durumla ilgili toplumsal kültürde cinsel deneyimlerle ilgili söylenceler de aldatma eğilimi duygularını güçlendirebilir. Bir başka etken de bazı bireylerin aşırı gelenekçi tutumları sebebiyle, cinselliğe odaklanamamaları, ilişkiyi engelleyecek aşırı sınırları olması, partnerde konuyla ilgili psikolojik sorunlar oluşmasına ve dolayısıyla aldatma eğilimine sebep olabilir. Bazı durumlarda bireylerin önünde yakın zamanda bir evlilik ilişkisi olmayabilir. Böyle durumlarda güçlü cinsel istek duyan bireyler, partneri değerleri gereği ya da başka bir sebepten cinsellik istemiyorsa, bazı bireyler bu sorunu aldatmayla ilgili haklı bir sebep olarak görebilirler. Yine bazı bireyler (çoğunlukla da kendileri açısından) “bu dünyaya bir defa geliyoruz” gibi düşüncelerin cinsel zevklere yönelmesi sonucu, kendileri için cinselliği özgürce yaşamak isteyebilir. Cinsellikle ilgili bir başka sorun da sağlıkla ilgili problemlerden olabilir, partnerin cinsel işlevlerinde azalma olabilir, bu durum bireyin psikolojisini etkileyebileceği için soruna sebep olabilir. Böyle bir durumda genelde insanlar bir uzmandan destek almaya da kapalı olduklarından aldatma eğilimine girebilirler. Bazı bireylerin ise cinsel yönelimlerdeki farklılıklar sebebiyle, partnerleriyle ilgili yönelimlerini yaşayamamalarından aldatma eğilimi içinde olabilir. Başka bir durumda ilişkide bulunan bireylerden birisi, canlı bir cinsellik beklediği halde, diğer birey cinselliğe karşı daha soğuk olabilir. Böylece cinsellikten beklediği fantazileri gerçekleştiremeyen birey istediği mutluluğu yaşayamayacağı için aldatma eğilimine girebilir.

3. Stres Yaratan Sebepler: Romantik ilişkideki bir sorun da taraflardan birinin ya da ikisinin birden, çeşitli sebepler ile sıkıntı, sitres yaşaması sonucu olur. Bazan bu duruma birlikte olunan kişinin aşırı kıskanç davranışlarıyla bireye kendini ifade edebilecek, tabiri caiz ise nefes alacak alan bırakmaması sebep olur. Benzer şekilde partnerin yoğun ilgisi, kişinin özgürlük alanını çok daraltacağından aldatma eğilimi ortaya çıkarabilir. Sitres yaratan başka bir sebepte, maddi yetersizlikler sebebiyle partnerin suçlanması sonucu gerçekleşebilir. Yine partnerin statüsünün beğenilmemesi aldatma eğilimine sebep olabilir. Kişinin kendisinin beğenilmediğini düşünmesi sitres yaratabilir. Ebeveynlik rolünün ön plana çıkmasıyla, romantik ilişkinin yaşanmaması sorun oluşturabilir. Ayrıca aile baskısı sebebiyle istemediği biriyle yaşamak zorunda kalma; ayrılık durumunda bireyin uzun süre beraber olduğu kişinin zor durumda kalacağını düşünme ve partnerine duyduğu merhamet; toplumsal kültürden kaynaklı baskıdan dolayı ilişkinin sonlandırılmaması; ilişkide bulunduğu kişinin sağlık problemlerinden kaynaklı sitres aldatma eğilimine sebep olabilir.

4. Farklı ilişki: Bireylerde farklı sebeplerden dolayı, farklı ilişki isteği oluşabilir ve bu da bir aldatma sebebi olarak görünmektedir. Uzun süreli romantik ilişki yaşayan bazı bireyler, birlikte yaşananların sürekli aynı şekilde yaşanması, monotonlaşması sonucu, farklı partner ya da partnerlerle heyecan arayışı içinde olabilirler. Yine bazı kişiler aldatmayı eğlenceli bir oyun olarak görerek, yeni ilişki ihtiyacı hissedebilir. Böyle bir durumda kişinin ortamı karşı cins açısından müsait olduğunda ve baştan çıkarıcı, bireye farklı duygular yaşatan, aşka dönüşen bir duygusal ilişkinin başlaması durumunda, birey aldatma eğilimine girebilir.

5. Riski meşrulaştırma: Bir diğer durumda toplumdan topluma da değişen kültürün de etkisiyle, bazı kişiler aldatmanın ortaya çıkmasının kendilerine çok fazla zarar vermeyeceğini düşünebilir ya da yaşamayı arzu ettikleri ilişkiyle yaşayacaklarına karşı riski kabul ederek davranışlarına yön verebilirler. Çok defa ilişkiyle ilgili çevredeki insanların bireyin ilişkisine yaklaşımları, partnerini bireye uygun görmemeleri bireyin kendisi açısından kendisini haklı görmesine sebep olabilir. Yine partner ile olan ilişkinin özelliğinden dolayı ya da toplumsal kültür sebebiyle birey partnerin ilişkiyi sonlandırmayacak olduğunu düşünerek, istediği heyecanı, duyguyu elde etmek için riski göze alabilir. Aynı şekilde kişi ilişkisi ortaya çıksa bile, kendisi her hangi önemli bir zararla karşılaşmadan bu sorunu

atlabileceğini düşünüyor, içinde bulunduğu heyecan arayışı ile durumu tolere etmeye çalışarak riski meşrulaştırabilir.

6. Partnere karşı olumsuz tutumlar: Hiçbir insan hiçbir insan için kusursuz olamayacağı için, gerçekte doğadaki hiçbir şey için de kusursuzluk olamayacağı için, bu durum insan ilişkilerinde de yansımaları bulur. Birçok insan da ilişkide bulunduğu kişiye karşı tolere edici olmadığı için, ilişkinin ilk başlarındaki yoğun duygular değişmeye, partnerin beğenilmeyen durumları göze batmaya başlar, olumlu duygular yerini olumsuz duygular ve tutumlarla yer değiştirmeye başlar. Bu durum ilişki süresi uzadıkça, aldatma eğilimiyle ilgili başka sebepler de varsa, birey açısından sorun yaşanmasına sebep olabilir. Böyle bir durum ile ilgili en önemli bir sebepte bireyin duygusal ya da fiziksel aldatmayla karşılaşması sonucu olur. Söz konusu durum, ilişkinin devam etmesiyle sonuçlanmışsa, kişide travmatik bir durumdan kaynaklı partnerine karşı ağır olumsuz tutumlara sebep olur. Yine bazı uzun süreli ilişkilerde bireyler, karşıdaki kişiyle yaşadıkları çeşitli sorunları içlerinde biriktirebilirler. Kızgınlıkları git gide artabilir, partnerden soğumaya sebep olabilir. Ayrıca birçok ilişkide insanlar farklı dünyalara sahip olduklarını, çok zıt, uyumsuz fikirlere sahip olduklarını, bu sebepten birbirleri tarafından anlaşılmadıklarını düşünebilirler. Başka bir durumdaysa birey partnerinden önceki ilişki ya da ilişkilerinde aldatılmış olması sebebiyle, yeni ilişkiye karşı da güven sorunu yaşayabilir. Benzer durumla karşılaşacağına kendini inandırdığından, partnerine karşı olumsuz tutum geliştirerek, ilişkilerinde karşılaştıkları sorunları aldatma eğilimiyle söndürmeye çalışabilir.

7. Kültürel çevre etkisi: Kültür sosyolojik bir kavram olarak, insan doğasının, etkinliğinin en önemli parçasıdır. Her kültür ayrı bir insan yetiştirir. Kültürler arasında insanların aşk duygusuna ya da romantik ilişkilere yükledikleri anlamlar arasında da büyük farklılıklar bulunur. Bazı kültürler, eşlerin kendilerini birbirlerine adanmalarını beklerken, bazı kültürlerde bu ilişkiler soyun devamı, akrabalık ilişkilerinin güçlendirilmesi şeklinde gelişebilir. Yine bazı kültürler, ayrılma olayına aşırı soğuk bakabilir, kan davasına kadar gidebilecek bir sorun olarak görebilir. Anlaşılacağı gibi, bireyin yaşadığı kültür ile aldatma arasında çok yakın ilişki vardır. Örneğin bireyin kültüründe, aldatma insanın doğasına uygun, normal bir davranış olarak görülebilir. Yakın çevresinde aldatma olayları çok sık yaşanıyor, onaylanıyor, önemsenmiyor olabilir. Nasıl olsa ortaya çıkmaz şeklindeki çevredeki insanların yaygın düşüncelerinden etkilenilmiş olunabilir. Tüm bu sebeplerden de birey aldatma eğilimi içinde olabilir.

Yukarıda faktörlerin içeriğiyle ilgili bilgiler verilen KFA' ve ilgili testlerin yapılışıyla ilgili bilgiler aşağıda bulunmaktadır.

KFA' ölçeğin yapı geçerliliğiyle ilgili inceleme yapmak için gerekmektedir. Yine KFA için örneklem hacminin yeterliliğiyle ilgili olan, Kaiser – Meyer – Olkin (KMO) testi değeri 0.60'dan yüksek olması gerekir (Gürbüz ve Şahin, 2016, 312). Burada ise, aşağıdaki Tablo 1'de görüldüğü gibi, 0,94 çıktığından örneklem büyüklüğünün çok iyi derecede uygun olduğu söylenebilir. Tabloda görüldüğü gibi, Bartlett's küresellik testi anlamlılık değeri (sig. = 0.000) çıkmıştır. Söz konusu değerlerden, değişkenler arasında ortaya çıkan ilişkilerden oluşan matris ($p < 0.05$) olduğundan, anlamlı sonuç ortaya çıkmakta, faktör analizi yapılabileceği doğrulanmış olmaktadır.

Tablo 1. KMO ve Bartlett Testi Değerleri

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeteterliliği		0,947
Bartlett's küresellik testi	Ki kare değeri	28773,426
	Sapma Derecesi	1596
	Sig.	0,000

Yine faktör analizinde dikkate alınması gereken faktör yük değerlerinin en az 0.32 olması gerekir. Ancak araştırmacı isterse, faktör yüklerinin daha güçlü maddelerden oluşması için bu değeri, 0.40 veya 0.50 gibi, daha yukarı çekebilir (Gürbüz ve Şahin, 2016, 312). Bu çalışmada ise, faktör yük değeri tüm ölçek maddelerinde 0.40'ın üstünde çıktığından tamamı dikkate alınmıştır. KFA'da, boyutlar değerlendirilirken özdeğerleri 1'den büyük olan veriler dikkate alınmıştır.

Tablo 2' den anlaşıldığı gibi, özdeğeri "1" olan "7" boyutlu bir yapı meydana gelmiştir. Tüm faktörler değerlendirildiğinde açıklanmış olan varyans ise % 53,6 olarak oluşmuştur. Faktör döndürme yapılarak,

dik döndürme işlemlerinden varimax tekniği kullanılmıştır. Aşağıdaki tablo 2’de de görüldüğü gibi, “7” faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır.

Tablo 2. Açıklanan Toplam Varyanslar

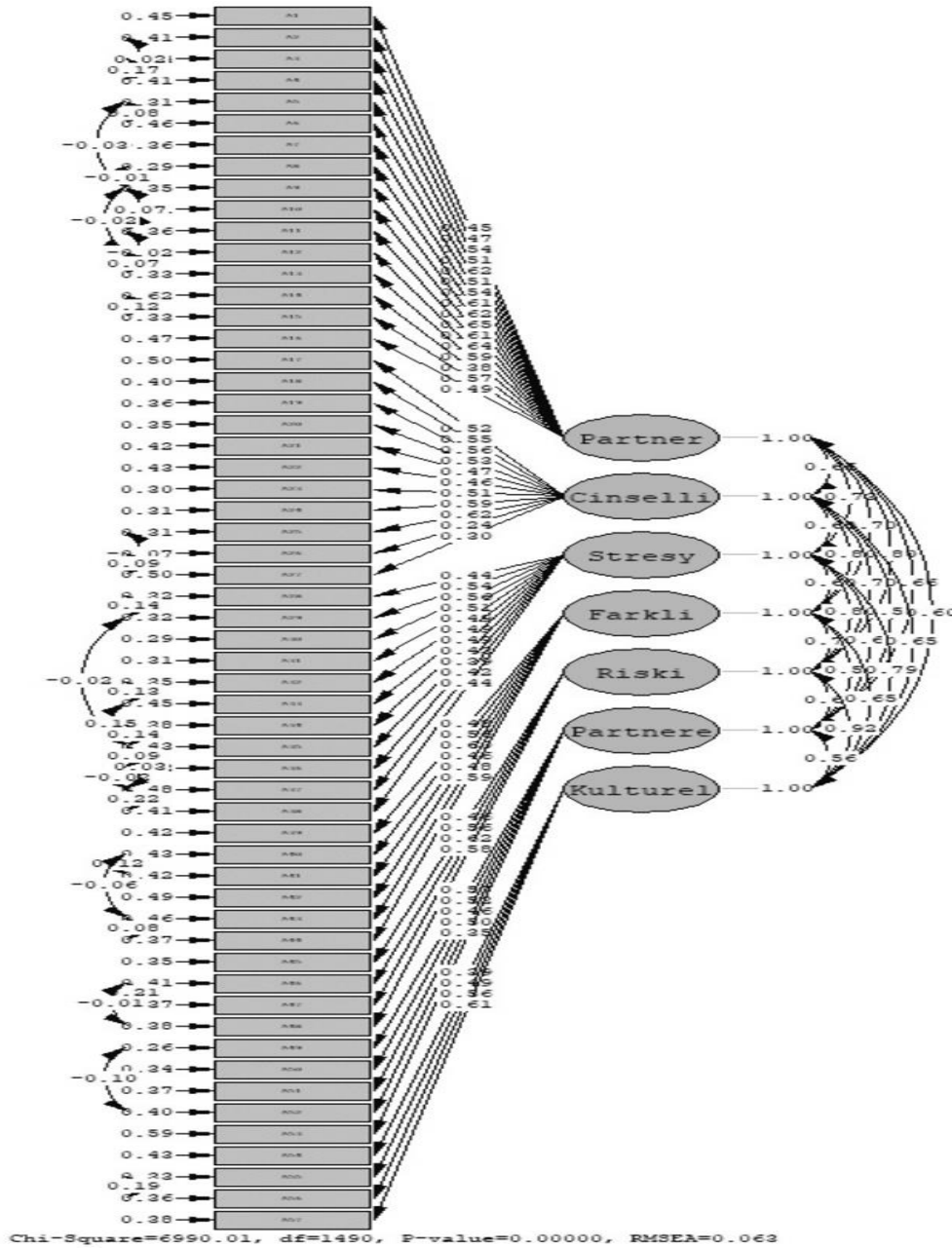
Bileşen	Başlangıç Özdeğerleri			Karesi olan yükler Toplam çıkarım			Karesi alınan yüklerin döndürme toplamı		
	Toplam	% of Varyans	Birikimli %	Total	% of Varyans	Birikimli %	Toplam	% of Varyans	Birikimli %
1	18,144	31,831	31,831	18,144	31,831	31,831	8,986	15,765	15,765
2	3,234	5,674	37,505	3,234	5,674	37,505	4,807	8,433	24,198
3	2,857	5,013	42,518	2,857	5,013	42,518	4,353	7,637	31,836
4	1,905	3,342	45,860	1,905	3,342	45,860	4,086	7,169	39,005
5	1,752	3,074	48,934	1,752	3,074	48,934	3,560	6,246	45,251
6	1,418	2,487	51,421	1,418	2,487	51,421	3,127	5,486	50,737
7	1,254	2,201	53,622	1,254	2,201	53,622	1,644	2,885	53,622

Ekstraksiyon Yöntemi: Temel Bileşen Analizi

Aldatma Eğilimi Sebepleri Ölçeği (AESÖ)’nin güvenilirliğini ölçmek için, iç tutarlılık güvenilirliğini gösteren, Cronbach Alpha değeri literatüre göre 0.60 ve üzerinde olmalıdır (Gürbüz ve Şahin, 2016, 325). Burada yapılan çalışmada ölçek soru maddelerinin tamamı dikkate alındığında 0,96 olarak bulunmuştur. Boyutlar tek tek incelendiğinde ise, Cronbach Alpha değerleri, 1.partnerden uzaklaşmayı oluşturan sebepler, 0.92; 2. cinsellik ile ilgili sorunlar 0.86; 3. stres oluşturan sebepler 0.87; 4. farklı ilişki 0.80; 5. riski meşrulaştırma 0.79; 6. partnere karşı olumsuz tutumlar 0.71; 7. kültürel çevre etkisi 0.76 değerinde çıkmıştır.

Doğrulamalı Faktör Analiziyle (DFA) ise, 7 faktörlü modelin verilere göre uyum durumu, değişkenlerin oluşturduğu yapı altındaki ilişkiler anlaşılmasına çalışılmıştır. DFA’ yapmak için Lisrel 8.72 programı kullanılmıştır. Aldatma eğilimi sebepleri ölçeği 7 boyut ve 57 maddeden oluşmaktadır. Bu boyutlar önceki paragraflarda yazılmıştır. Üçlü likert ölçeğinde 938 denekten toplanan veriler normal dağılım gösterdiğinden maximum likelihood hesaplama yöntemi kullanılarak kovaryans matrisi oluşturulmuştur.

Ölçeğin birinci düzey doğrulamalı faktör analizi DFA sonuçlarına ilişkin parametre değerlerinin uyum değerlerini yükseltmek için yapılan yol şeması modifikasyon işlemi sonraki durumuyla aşağıda şekil 1’de sunulmuştur. Buradaki path diyagramına göre, örtük değişkenlerden gözlenen değişkene giden yol izlendiğinde gözlenen değişkenlerin örtük değişkenleri ne derecede temsil ettiği görülmektedir. Path diyagramında en solda bulunan tek yönlü oklar ise, hata varyanslarını göstermektedir. Buradaki “path” diyagramına göre hata varyanslarının değeri 1’den küçük olduğundan uygundur. Yine Lisrel programında T testi değerleri görüntülenir. Eğer parametre değerlerinden ($p > 0.05$) olan var ise, bunlara ait “t” değerleri 1.96’nın altında demektir. Bu durumda örtük değişkenden gözlenen değişkene olan oklar kırmızı rekle görünür. İlgili değişkenin çıkarılması gerekebilir. Buradaki çalışmada, 1.96’nın altında “t” değeri olmadığından, dolayısıyla kırmızı renkte “ok” da görünmediğinden parametre değerleri anlamlı demektir. Lisrel programında, uyum iyiliği değerlerine iki aşamada bakılmıştır. Birinci aşamada bakılan modelin uyum değerlerini yükseltmek için modifikasyon işlemi yapılmıştır. Literatüre göre, uyum iyiliği değerlerine bakıldığında, X^2/df değerinin 5 in altında olması; RMSEA değerinin 0.08 in altında olması; CFI ve IFI değerlerinin 0.90’nın üstünde olması beklenir (Gürbüz ve Şahin, 2016, 343). Burada $X^2/df = 9089/1518 = 5.9$; modifikasyon işleminden sonra ise, $X^2/df = 6990/1490 = 4.6$ çıkmıştır. 0.08 in altında olması beklen, RMSEA değeri 0.07; modifikasyon işleminden sonra 0.06 çıkmıştır. 0.90’nın üzerinde olması beklenen CFI ve IFI değerlerinden CFI 0.96; modifikasyon işleminden sonra 0.97 olmuştur. IFI 0.96; modifikasyondan sonra 0.97 olmuştur. Bu göstergelerin de açıkladığı gibi, örtük değişken doğrulanmış bulunmaktadır. AESÖ’nün öngörülen kuramsal yapısı değerlendirilen 7 faktörlü modelin verileriyle uyumludur. Bu durum ölçeğin güvenilir olduğunu açıklamaktadır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına ilişkin bulgular AESÖ’nün geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermektedir.

Şekil 1: AESÖ'nin Doğrulayıcı Faktör Analizi Modifikasyon Sonrası Durumu

3. SONUÇ ve ÖNERİLER

Aldatma toplumlarda psikolojik ve sosyolojik tarafları olan, önemli bir konudur. Hemen her toplumda yaygınlıkla görülen aldatma sebebiyle, aile ilişkilerinde önemli sorunlar yaşanmakta, aile bireylerinde özellikle de çocuklarda travmatik etkilere sebep olmaktadır. Ayrıca, romantik ilişkideki bireylerin, bazen hayati derecede ağır psikolojik sorunlar yaşamalarına sebep olmaktadır. Buradaki çalışmada da, güvenilirlik geçerlik testleri yapılan AESÖ ile demografik sorular da değerlendirilerek çok geniş çaplı, sosyolojik ve psikolojik analizler yapmak olanaklıdır. Ancak, buradaki çalışmada, kapsamı aşmamak ve konuyu dağıtmamak için, ölçek geliştirme kapsamı aşılmamaya çalışılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlardan, romantik ilişkilerdeki birçok sebebin bireylerde aldatma eğilimine sebep olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu sebepler KFA analizlerinin yapıldığı bölümde, ortaya çıkan boyutların ne anlama geldiğinin açıklanmasıyla ortaya konmaya çalışılmıştır.

Burada yapılan ölçek ile ilgili araştırma, konuyla ilgili çalışmak isteyen araştırmacılara yardımcı olabilir. Farklı örneklemelerde kullanılabilir. Örneklemin değişmesi, araştırmanın kapsamının değişmesi, konunun daha geniş boyutlarıyla tartışılmasına, anlaşılmasına olanak sağlayabilir. Araştırmacılar buradaki demografik soruları, kendi çalışmalarına uygun olacak şekilde ekleme ve çıkarmalarla

kullanılabilir. Araştırmada sorulara verilen cevaplarda 3'lü likert ölçek kullanılmıştır. 3'lü likert ölçek yerine, yapılacak istatistik analizler açısından, 5'li likert ölçeği kullanılması daha işlevsel olabilir.

Ölçek verileri, 938 erkek ve kadın bireyin anketleri doldurmalarıyla elde edilmiştir. Bu açıdan örneklem yeterliliğinin oldukça iyi durumda olduğu söylenebilir. Ayrıca güvenilirlik ile ilgili testleri yapılarak olumlu sonuçlar alınmıştır. KFA sonucu ölçeğin 7 faktörlü yapısı tespit edilmiştir. Bu 7 faktörlü yapı, DFA ile tespit edilerek doğrulanmıştır. Kullanılan yöntem ve teknikler, analizler gözden geçiriliğinde de anlaşılabilir gibi, hazırlanan "AESÖ"nin araştırmalarda kullanılmaya elverişli, geçerli ve güvenilir bir araç olduğu değerlendirilebilir. Yeni yapılacak araştırmalarla, aldatma eğilimi kaynaklı birçok toplumsal sorunun tespit edilmesinde; ölçeği uzman psikologların kullanımıyla ilişkilerinde sorun yaşayan bireylere farkındalık kazandırılmasında, sorunlarının çözümüne yardım edilmesinde kullanılabilir.

KAYNAKÇA

Altunışık, R., Çoşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2005). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı. İstanbul: Sakarya Kitabevi.

Atkins, D. C., Baucom, D. H., & Jacobson, N. S. (2001). Understanding infidelity: correlates in a national random sample. *Journal of Family Psychology*, 15 (4), 735-749. doi: 10.1037//0893-3200.15.4.735

Bal, F. & Okkay, İ. (2019). Eşler arası çatışma boşanma nedenleri: medya yansıması sosyolojik ve psikolojik boyut bir literatür derlemesi. In G. Aras (Eds.), 4 International Congress On Social Sciences - Humanities And Education (p.402). Ankara, Turkey.

Barta, W. D., & Kiene, S. M. (2005). Motivations for infidelity in heterosexual dating couples: the roles of gender, personality differences, and sociosexual orientation. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22(3), 339-360. doi:10.1177/0265407505052440

Betzig, L. (1989). Causes of conjugal dissolution: a cross-cultural study. *Current Anthropology*, 30(5), 654-676.

Bischoff, R. J. (2003). Infidelity. *Journal of Couple and Relationship Therapy: Innovations in Clinical and Educational Interventions*, 2(4), 73-78. doi: 10.1300/J398v04n02_02

Blow, A. J. (2005). Facing it head on: Helping couples move through the painful and pernicious effects of infidelity. *Journal of Couple and Relationship Therapy: Innovations in Clinical and Educational Interventions*, 4(2-3), 91-102. doi:10.1300/J398v04n02_09

Blow, A. J., & Hartnett, K. (2005). Infidelity in committed relationships II: a substantive review. *Journal of Marital and Family Therapy*, 31(2), 217-233. doi:10.1111/j.1752-0606.2005.tb01556.x

Boylan, B. R. (1971). *Infidelity*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Cramer R., Lipinski R., Meteer J., & Houska J. (2008). Sex differences in subjective distress to unfaithfulness: testing competing evolutionary and violation of infidelity expectations hypotheses. *Journal of Social Psychology*, 148(4):389-405. doi: 10.3200/SOCP.148.4.389-406.

Demirtaş, E. & Tezer, E. (2013). Aldatmaya yönelik niyet ölçeği'nin türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39),37-45.

DeSteno, D. A., Salovey, P. (1996). Genes, jealousy, and the replication of misspecified models. *Psychological Science*, 7(6), 376-377

Drigotas, S. M., Safstrom, C. A., & Gentilia, T. (1999). An investment model prediction of dating infidelity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(3), 509-524. doi:10.1037/0022-3514.77.3.509

Duman, T. E. (2013). Mediating role of marital satisfaction in the types of infidelity – forgiveness, trait positive affect – forgiveness and coping – forgiveness relationships in married men and women (Master's Thesis). Middle East Technical University, Ankara.

- Dursun, S. (2016). Evli bireylerin bağlanma stillerine göre aldatma eğilimlerinin ve evlilik doyumlarının incelenmesi (Master's Thesis). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Gemmer, S. J., (2012). Exploring infidelity: Developing the GEM RIM (Master's Thesis). Wright State University, Dayton, Ohio.
- Glass, S. P., & Wright, T.L. (1985). Sex differences in types of extramarital involvement and marital dissatisfaction. *Sex Roles: A Journal of Research*, 12, 1101-1119. doi:10.1007/BF00288108
- Gordon, K. C., Baucom, D. H., & Snyder, D. K. (2004). An integrative intervention for promoting recovery from extra marital affairs. *Journal of Marital and Family Therapy*, 30(2), 213-232. doi:10.1111/j.1752-0606.2004.tb01235.x
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2016). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: Felsefe Yöntem Analiz. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hall, H. J., & Fincham D. F. (2006). Relationship dissolution following infidelity: the roles of attribution and forgiveness. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 25(5), 508-522. doi:10.1521/jscp.2006.25.5.508
- Harris, C. R., & Christenfeld, N. (1996). Gender, jealousy, and reason. *Psychological Science*, 7(6), 364-366. doi:10.1111/j.1467-9280.1996.tb00390.x
- Kankaya, D. (2015). Evli bireylerde aldatma eğilimi ve cinsel yaşantılar (Master's Thesis). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Kantarıcı D. (2009). Evli bireylerin bağlanma stillerine göre aldatma eğilimleri ve çatışma yönetim biçimlerinin incelenmesi (Master's Thesis). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kelly, E. L. & Conley, J. J. (1987). Personality and compatibility: a prospective analysis of marital stability and marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 5(1):27-40. doi: 10.1037//0022-3514.52.1.27
- Knox, D., Zusman, M. E., Kaluzny, M., & Sturdivant, L. (2000). Attitudes and behavior of college students toward infidelity. *College Student Journal*, 34(2), 162-165.
- Levine, S. B. (1998). Extramarital sexual affairs. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 24(3), 207-216. doi:10.1080/00926239808404934
- Levine, S.B. (2005). A clinical perspective on infidelity. *Sexual and Relationship Therapy*, 20(2), 143-153. doi:10.1080/14681990500113203
- Matthews, B., & Ross, L. (2010). *Research methods a practical guide for the social sciences*. London: Pearson Education Limited.
- Okkay, İ. (2014). Pazarlama iletişimde ürün yerleştirme ve etiksel bir yaklaşım (Doctoral dissertation). T.C. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Okkay, İ. (2019). Yeni medyada reklamların yol açtığı etik sorunlar. In Ö. Kutlu (Eds.), *Yeni nesil reklamcılık* (pp.237-259). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Polat, D. (2006). Evli bireylerin evlilik uyumları, aldatma eğilimleri ve çatışma eğilimleri arasındaki ilişkilerin bazı değişkenler açısından incelenmesi (Master's Thesis). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Shackelford T. K. ve Buss, D. M. (1997). Anticipation of marital dissolution as a consequence of spousal infidelity. *Journal of Social and Personal Relationships*, 14(6), 793-808. doi:10.1177/0265407597146005
- Shackelford, T. K. (1998). Divorce as a consequence of spousal infidelity. In V. C. De Munck (Eds.), *Romantic love and sexual behaviour: Perspectives from the social sciences* (pp.135-153). Westport, CT: Praeger.
- Shackelford, T. K., Besser, A., & Goetz, A. T. (2008). Personality, marital satisfaction, and probability of marital infidelity. *Individual Differences Research*, 6(1), 13-25.

Tabachnick, B.G., & Fidell, L.S.(2013). Using multivariate statistics. Boston: Pearson.

Tortamış M. (2014). Evli bireylerde romantik kıskançlık düzeyi ve aldatma eğiliminin şema terapi modeli çerçevesinde değerlendirilmesi (Master's Thesis). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Weil, M. W. (1975). Extramarital relationships: a reappraisal. *Journal of Clinical Psychology*, 31(4), 723-725. doi:10.1002/1097-4679(197510)31:4<723::AID-JCLP2270310437>3.0.CO;2-3

Wilson, K., Mattingly, B. A., Clark, E. M., Weidler, D. J. & Bequett, A. W. (2011). The gray area: exploring attitudes toward infidelity and the development of the perceptions of dating infidelity scale. *The Journal of Social Psychology*, 151(1), 63–86. doi: 10.1080/00224540903366750.

Yeniceri, Z. & Kökdemir, D. (2006). University students perceptions of and explanations for infidelity: the development of the infidelity questionnaire. *Social Behavior and Personality*, 34(6), 639-650. doi:10.2224/sbp.2006.34.6.639

Yılmaz, S. (2016). Güvensiz bağlanma stiline sahip olan evli bireylerin aldatma ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Master's Thesis). Beykent Üniversitesi, İstanbul.

Yüksel, M.(2015). Etik kodlar, ahlak ve hukuk. *Hacettepe HFD*, 5(1), 9-26.